

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง และทบทวนวรรณกรรม

ในการศึกษาเรื่อง “ปัญหาภาษีอากรเกี่ยวกับธุรกิจของผู้ประกอบการค่าน้ำมันประเภทสถานีให้บริการจำหน่ายน้ำมัน ในเขตพื้นที่ จังหวัดเชียงราย” มีแนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ดังต่อไปนี้

1. ทฤษฎีภาษีอากร
2. ทฤษฎีภาระภาษี
3. ภาษีมูลค่าเพิ่ม
4. ภาษีเงินได้นิติบุคคล
5. ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา
6. ภาษีบำรุงองค์การบริหารส่วนจังหวัด
7. พระราชบัญญัติการค่าน้ำมันเชื้อเพลิง พ.ศ.2543

ทฤษฎีภาษีอากร

นักเศรษฐศาสตร์และนักภาษีอากรได้พยายามที่จะให้คำจำกัดความของคำว่า “ภาษีอากร” (Taxation) เพื่อที่จะครอบคลุมภาษีทุกประเภทที่จัดเก็บ อาจแบ่งความหมายของภาษีอากรได้เป็น 2 แนว¹ คือ

1. ภาษีอากร คือ สิ่งที่รัฐบาลบังคับเก็บจากราษฎร และนำไปใช้เพื่อประโยชน์ของสังคมส่วนรวม โดยมีได้มีสิ่งตอบแทนโดยตรงแก่ผู้เสียภาษีอากร
2. ภาษีอากร คือ เงินได้หรือทรัพย์สินที่เคลื่อนย้ายจากภาคเอกชนไปสู่ภาครัฐบาลแต่ไม่รวมถึงการกู้ยืมหรือการขายสินค้า หรือให้บริการในราคาทุน โดยรัฐบาล

วัตถุประสงค์ในการจัดเก็บภาษีอากร

การจัดเก็บภาษีอากรนอกจากจะมีวัตถุประสงค์หลัก คือ เพื่อจัดหารายได้สำหรับการใช้จ่ายของรัฐบาล โดยมีได้ก่อให้เกิดภาระผูกพันในการต้องชำระคืนภายหลัง และไม่ทำให้ทรัพย์สินของรัฐบาลลดน้อยลง วัตถุประสงค์อื่น ๆ ของการจัดเก็บภาษีอากรมีดังนี้

¹ กลุ่มนักวิชาการภาษีอากร. ภาษีอากรตามประมวลรัษฎากร 2547 (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์, มิถุนายน 2547). หน้า 1

1. **เพื่อหารายได้มาใช้ภายในกิจการของรัฐ** งานในหน้าที่ของรัฐบาลไม่ว่าจะเป็นการรักษาความสงบภายในประเทศ ป้องกันประเทศจากการรุกรานของข้าศึกศัตรู การจัดการดูแลและส่งเสริมการสาธารณสุข การศึกษา การเกษตร การอุตสาหกรรม การสื่อสาร การพลังงาน และการพาณิชย์ ล้วนเป็นการดำเนินงานเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม ซึ่งต้องใช้เงินเป็นจำนวนมาก
2. **เพื่อควบคุมหรือส่งเสริมพฤติกรรมทางเศรษฐกิจ** รัฐบาลสามารถใช้ระบบภาษีอากรควบคุมการบริโภค ควบคุมธุรกิจ และเพื่อควบคุมมิให้เกิดการผูกขาด เช่น จัดเก็บภาษีจากสินค้าฟุ่มเฟือยในอัตราสูง หรือเก็บภาษีสินค้าที่มีความจำเป็นในอัตราต่ำ
3. **เพื่อการกระจายรายได้และทรัพย์สินให้เป็นธรรม** การจัดเก็บภาษีอากรเป็นเครื่องมือสำคัญในการกระจายรายได้ เช่น การจัดเก็บภาษีทรัพย์สิน การใช้อัตราภาษีก้าวหน้า เป็นต้น ซึ่งจะก่อให้เกิดความเป็นธรรม และเพื่อลดความแตกต่างระหว่างรายได้ของคนจนกับคนรวย หากการกระจายรายได้เป็นไปอย่างไม่เป็นธรรม ความขัดแย้ง และความตึงเครียดในสังคมอาจเกิดมากขึ้นจนเกิดความระส่ำระสายได้
4. **เพื่อรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ** เสถียรภาพทางเศรษฐกิจ ไม่ว่าจะทางด้านราคาสินค้าหรือการจ้างงาน เป็นเป้าหมายที่สำคัญของระบบเศรษฐกิจ มิฉะนั้นการที่จะบรรลุเป้าหมายอื่นย่อมเป็นไปได้ยาก ดังนั้น ภาษีอากรเป็นเครื่องมือชนิดหนึ่งที่จะช่วยรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ เช่น การป้องกันภาวะเงินเฟ้อ รัฐบาลก็เพิ่มภาษีต่าง ๆ ให้สูงขึ้นเพื่อลดการใช้จ่าย หรือในช่วงเศรษฐกิจตกต่ำ คนว่างงานมาก รัฐบาลอาจลดภาษีต่าง ๆ ลงเพื่อกระตุ้นให้มีการบริโภคและการลงทุนมากขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้มีการจ้างงานมากขึ้น

ลักษณะของภาษีอากรที่ดี

- อดัม สมิท (Adam Smith) นักเศรษฐศาสตร์ชาวสกอตแลนด์ ได้วางหลักเกณฑ์ที่ดีในการจัดเก็บภาษีอากร ซึ่งเป็นที่ยอมรับของนักทฤษฎีโดยทั่วไป เมื่อปี ค.ศ.1776 โดยมี 4 หลักการ² ดังนี้
1. **หลักความเป็นธรรม (Equity)** หมายความว่า ต้องเก็บให้ทั่วถึง โดยไม่มีการเลือกปฏิบัติ และเก็บตามกำลังความสามารถของผู้เสียภาษี
 2. **หลักความแน่นอน (Certainty)** ภาษีอากรจะต้องมีความแน่นอน ชัดเจน รู้ว่าใครเป็นผู้อยู่ในข่ายต้องเสียภาษี ภาษีที่จะต้องเสียเป็นจำนวนเท่าใด เสียเมื่อใด และเสียอย่างไร โดยอาศัยฐานภาษีและอัตรากำหนดที่แน่นอนตายตัว

² สมชัย ฤชุพันธ์, การเงินธุรกิจและการภาษีอากร (กรุงเทพฯ : ธีระการพิมพ์, 2526), หน้า 29 – 32.

3. **หลักความสะดวก (Simplicity)** ภาษีอากรที่ดีต้องสะดวกในการจัดเก็บ และสะดวกในการเสียภาษี นอกจากนั้นยังรวมทั้งตัวกฎหมายที่ต้องเข้าใจง่าย แบบแสดงรายการและข้อกำหนดต่าง ๆ จะต้องง่ายต่อการปฏิบัติ

4. **หลักการประหยัด (Economy)** ภาษีอากรที่ดีต้องประหยัด คือ จะต้องเสียค่าใช้จ่ายและเวลาในการจัดเก็บน้อยที่สุด แต่ให้สามารถจัดเก็บภาษีอากรให้ได้จำนวนมากที่สุด

อย่างไรก็ตาม อัดัม สมิท (Adam Smith) ได้กล่าวถึงลักษณะของภาษีอากรที่ดีนั้น นับเป็นเวลา 200 กว่าปีมาแล้ว คือ ตั้งแต่ปี ค.ศ.1776 ซึ่งในสมัยนั้นเชื่อกันว่าหน้าที่ของรัฐบาลในด้านเศรษฐกิจจะจำกัดในวงแคบ และทางที่รัฐบาลไม่ควรเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ซึ่งผิดกับปัจจุบันที่รัฐบาลได้เข้ามามีบทบาทสำคัญยิ่งในระบบเศรษฐกิจ ฉะนั้น เพื่อที่จะให้ลักษณะของระบบภาษีอากรเหมาะสมกับยุคสมัยยิ่งขึ้น จึงสมควรที่จะได้เพิ่มหลักเกณฑ์ที่สำคัญเข้าไปอีก 5 ประการคือ

1. **หลักการหารายได้ (Productivity)** เนื่องจากหน้าที่ของรัฐบาลได้ขยายกว้างขวางขึ้นในปัจจุบัน จึงทำให้รัฐบาลจำเป็นต้องใช้จ่ายเพิ่มตลอดเวลา ฉะนั้นภาษีอากรจึงมีความสำคัญอย่างมากในการหารายได้ให้กับรัฐบาลในปัจจุบันนี้ ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจได้ขยายตัวอย่างรวดเร็ว ทำให้รัฐบาลสามารถหารายได้เพิ่มขึ้น

2. **หลักความยืดหยุ่น (Flexibility)** ภาษีอากรที่ดีควรมีความเหมาะสม เอื้อประโยชน์ต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งสามารถปรับเปลี่ยนให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับสถานะเศรษฐกิจได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว พร้อมทั้งเป็นเครื่องมือในการรักษาเสถียรภาพของระบบเศรษฐกิจ

3. **หลักการยอมรับได้ของสังคม (Acceptability)** การจัดเก็บภาษีอากรจะได้ผลหรือไม่ นอกจากจะขึ้นอยู่กับความพยายามของรัฐบาลแล้ว ที่สำคัญยังขึ้นอยู่กับความร่วมมือของประชาชนด้วย หากประชาชนให้ความร่วมมือในการเสียภาษีอากรเป็นอย่างดี การจัดเก็บก็จะง่ายขึ้น ดังนั้นกฎหมายหรือการเปลี่ยนแปลงใด ๆ เกี่ยวกับภาษีอากร ควรจะต้องให้โอกาสแก่ประชาชนผู้เสียภาษี แสดงความเห็นอย่างกว้างขวาง รวมทั้งจะต้องแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างการเสียภาษี กับประโยชน์ที่ประชาชนได้รับจากรัฐบาลอย่างชัดเจน

4. **หลักการบังคับใช้ (Enforcibility)** ภาษีอากรที่ดีจะต้องเป็นภาษีที่บังคับจัดเก็บได้ คือ ปฏิบัติได้ หมายความว่า เมื่อนำภาษีนั้น ๆ มาใช้แล้ว จะต้องสามารถบังคับจัดเก็บได้

5. **หลักความสามารถ (Ability To Pay)** ภาษีอากรที่ดีจะเก็บตามความสามารถของผู้เสียภาษี กล่าวคือ ผู้ที่มีทรัพย์สินมากเป็นผู้ที่มีความสามารถที่จะเสียภาษีมากกว่าผู้ที่มีทรัพย์สินน้อย

อย่างไรก็ตาม องค์ประกอบของระบบภาษีอากรที่เหมาะสม และเอื้ออำนวยต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ต้องมีความพยายามทางด้านภาษี มีการบริหารทางด้านภาษีที่มีประสิทธิภาพ ตลอดจนมีระบบภาษีที่ยืดหยุ่นของภาษีอยู่ในระดับสูง

ทฤษฎีภาระภาษี

ภาระภาษี (Incidence of Taxation)³ ตามกฎหมาย คือ ภาระที่เกิดแก่บุคคลที่กฎหมายระบุให้เป็นผู้เสียภาษี โดยบุคคลคนนี้มีหน้าที่ต้องนำเงินภาษีไปชำระให้แก่รัฐบาล เขาจึงต้องรับภาระซึ่งประกอบด้วยเงินภาษีที่เขาเสียให้รัฐบาลกับค่าใช้จ่ายในการเสียภาษี ซึ่งสิ่งเหล่านี้ถือเป็นภาระภาษีตามกฎหมายของผู้ที่มีหน้าที่ตามกฎหมายต้องเสียภาษี

ประเภทภาษีอากร แบ่งตามลักษณะการรับภาระภาษีออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ คือ

1. **ภาษีทางตรง (Direct Tax)** หมายถึง ภาษีที่ผู้เสียภาษีจะต้องรับภาระการเสียภาษีเอง ไม่สามารถจะผลักภาระภาษีไปให้ผู้อื่นได้ เช่น ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ภาษีเงินได้นิติบุคคล ภาษีมรดก เป็นต้น

2. **ภาษีทางอ้อม (Indirect Tax)** หมายถึง ภาษีที่ผู้เสียภาษีสามารถผลักภาระภาษีไปให้ผู้อื่นได้ง่าย โดยไม่จำเป็นต้องรับภาระไว้เอง เช่น ภาษีมูลค่าเพิ่ม ภาษีสรรพสามิต ภาษีสศุลกากร ภาษีศุลกากร ภาษีสรรพสามิต เป็นต้น

และด้วยในการศึกษาครั้งนี้ เกี่ยวข้องกับภาระภาษี ซึ่งเป็นภาระที่เกิดแก่บุคคลตามที่กฎหมายได้ระบุไว้ให้เป็นผู้เสียภาษี ซึ่งมีทั้งที่สามารถผลักภาระภาษีไปให้ผู้อื่นได้ และที่ไม่สามารถผลักภาระภาษีไปให้ผู้อื่นได้ โดยต้องเป็นรับภาระภาษีนั่นไว้เอง และผู้ประกอบการค้ำน้ำมันประเภทสถานีให้บริการจำหน่ายน้ำมัน มีภาษีอากรที่เกี่ยวข้องหลายประเภท และในแต่ละประเภทมีลักษณะ วิธีการ และเงื่อนไขที่แตกต่างกันไป ทำให้ผู้ประกอบการค้ำน้ำมันฯ ต้องทำความเข้าใจในในธุรกิจที่ตนเองดำเนินการอยู่ อีกทั้งต้องศึกษาถึงภาษีที่เกี่ยวข้องเพื่อลดปัญหาที่เกิดจากการเสียภาษีอากร

ภาษีมูลค่าเพิ่ม

เป็นภาษีทางอ้อมประเภทหนึ่ง queเรียกเก็บจากบุคคลที่ซื้อสินค้าหรือรับบริการ จัดเก็บจากมูลค่าส่วนที่เพิ่มขึ้นของสินค้าหรือบริการ ในทุกขั้นตอนของการขายสินค้าหรือการให้บริการเฉพาะ

³ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิชาวิชาการจัดการ, การเงินธุรกิจและการภาษีอากร หน่วยที่ 9-15 (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์ 2542), หน้า 42

ส่วนที่ยังไม่ผ่านการเสียภาษีมูลค่าเพิ่มมาก่อน ดังนั้น ภาษีมูลค่าเพิ่มจึงได้ชื่อว่าเป็นภาษีที่จัดเก็บไม่ซ้ำซ้อน และมีความเป็นธรรม ผู้ประกอบการมีหน้าที่ยื่นรายการและชำระภาษีมูลค่าเพิ่มทุกเดือน ภาษี ซึ่งคำนวณจากยอดขาย หักด้วยภาษีซื้อ ในแต่ละเดือนภาษีและสำหรับสินค้าส่งออกไปต่างประเทศจะได้รับสิทธิในการเสียภาษีมูลค่าเพิ่มอัตราร้อยละ 0 (Zero Rating) ซึ่งจะช่วยให้ภาษีขายของผู้ประกอบการเป็นศูนย์ หากผู้ประกอบการมีภาษีซื้อจากการซื้อสินค้าหรือวัตถุดิบ และทรัพย์สินก็จะได้รับคืนภาษีมูลค่าเพิ่ม หรือภาษีซื้อดังกล่าวกลับคืนจากรัฐมาเป็นตัวเงิน แต่เนื่องจากแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับภาษีมูลค่าเพิ่มมีการกำหนดรายละเอียดของหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขไว้มากมาย รวมทั้งกำหนดประเด็นความผิดไว้ หากผู้ประกอบการปฏิบัติผิดพลาดทั้งที่ได้ตั้งใจ หรือไม่ได้ตั้งใจ ก็อาจทำให้เกิด “เบี้ยปรับ” หรือ “เงินเพิ่ม” ได้

ภาษีเงินได้นิติบุคคล

จัดเก็บจากกำไรสุทธิที่ได้จากกิจการ หรือเนื่องจากกิจการที่กระทำในรอบระยะเวลาบัญชี จัดเป็นภาษีทางตรงซึ่งเป็นภาระที่บริษัทฯ หรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลต้องชำระภาษี และปฏิบัติตามเงื่อนไขให้ถูกต้องครบถ้วนตามความในกฎหมาย โดยภาษีเงินได้นิติบุคคลมีหลักเกณฑ์ วิธีการ เงื่อนไข และอัตรา ตลอดจนแนวทางปฏิบัติที่ค่อนข้างจะยุ่งยากซับซ้อน ทั้งเงื่อนไขเกี่ยวกับรายได้ เงื่อนไขเกี่ยวกับรายจ่าย จึงอาจทำให้เกิดปัญหาแก่ผู้ประกอบการได้

ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

จัดเก็บจากเงินได้พึงประเมิน ของบุคคลธรรมดา ในรอบปีปฏิทิน จัดเป็นภาษีทางตรงซึ่งเป็นภาระที่บุคคลธรรมดาผู้มีเงินได้พึงประเมิน ต้องชำระภาษี และปฏิบัติตามเงื่อนไขให้ถูกต้องครบถ้วนตามความในกฎหมาย โดยภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา มีหลักเกณฑ์ วิธีการ เงื่อนไข และอัตรา ตลอดจนแนวทางปฏิบัติที่มีความหลากหลาย แตกต่างกันไปในแต่ละกรณี

ภาษีบำรุงองค์การบริหารส่วนจังหวัด

ภาษีบำรุงองค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นภาษีทางอ้อม เก็บจากบุคคลทั่วไปที่ซื้อสินค้าโดยคำนวณจากยอดที่ซื้อ ในกรณีสินค้าประเภทน้ำมัน ผู้ประกอบการมีหน้าที่นำส่ง ในอัตราร้อยละ 0.454 ของจำนวนเงินค่าน้ำมันที่ซื้อ เพื่อนำมาจำหน่ายแก่บุคคลทั่วไป และกิจการที่เกี่ยวข้องซึ่งมีหน้าที่ต้องยื่นแบบแสดงรายการและนำส่งภาษีให้ถูกต้อง

ประเภทสินค้าที่จัดเก็บแทน และอัตราภาษี

น้ำมันเบนซินและน้ำมันที่คล้ายกัน น้ำมันดีเซล และน้ำมันที่คล้ายกัน จัดเก็บ

อัตราคิดลด 4.54 สตางค์

ยาสูบ (บุหรี่ยิกาเรต และบุหรี่ยิการ์) จัดเก็บอัตรามวลละ 4.54 สตางค์

ข้อปฏิบัติและหน้าที่ของผู้เสียภาษี

1. สถานีบริการน้ำมัน ซึ่งจำหน่ายน้ำมัน (รวมถึงปั๊มหลอด)

- 1.1 ยื่นคำขอจดทะเบียน สถานีค้าปลีก ต่อเจ้าพนักงานสรรพสามิต ณ สำนักงานสรรพสามิตอำเภอแห่งท้องที่ที่สถานีค้าปลีกตั้งอยู่
- 1.2 ยื่นแบบรายการภาษี พร้อมกับชำระภาษี ต่อเจ้าพนักงานสรรพสามิต ณ สำนักงานสรรพสามิตอำเภอแห่งท้องที่ที่สถานีค้าปลีกตั้งอยู่ ภายในวันที่ 20 ของเดือนถัดจากเดือนที่ความรับผิดชอบอันจะต้องเสียภาษีเกิดขึ้น
- 1.3 จัดทำบัญชีประจำวัน แสดงการรับ-จ่าย น้ำมัน ให้แล้วเสร็จภายใน 2 วัน นับแต่วันที่มีเหตุที่จะต้องลงรายการเกิดขึ้น และเก็บรักษาไว้ไม่น้อยกว่า 1 ปี
- 1.4 จัดทำงบเดือน แสดงการรับ - จ่าย น้ำมัน และยื่นต่อเจ้าพนักงานสรรพสามิต ณ สำนักงานสรรพสามิตอำเภอแห่งท้องที่ที่สถานีค้าปลีกตั้งอยู่ ภายในวันที่ 20 ของเดือนถัดไป

พระราชบัญญัติการค่าน้ำมันเชื้อเพลิง พ.ศ. 2543

พระราชบัญญัติการค่าน้ำมันเชื้อเพลิง พ.ศ. 2543 ได้แบ่งประเภทผู้ประกอบการเป็น 4 ประเภท ดังนี้

1. ผู้ค่าน้ำมันรายใหญ่ตามมาตรา 7

ผู้ค่าน้ำมันที่มีปริมาณการค่าน้ำมันแต่ละชนิด หรือรวมกันทุกชนิดปีละตั้งแต่ 100,000 เมตริกตันขึ้นไป หรือประมาณ 120 ล้านลิตร หรือเป็นผู้ค่าน้ำมันชนิดก๊าซปิโตรเลียมเหลวแต่เพียงชนิดเดียวที่มีปริมาณการค้าปีละตั้งแต่ 50,000 เมตริกตันขึ้นไป ต้องได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพลังงาน

คุณสมบัติของผู้ค่าน้ำมันรายใหญ่ตามมาตรา 7 ที่จำหน่ายน้ำมันภายในประเทศ

1. เป็นบริษัทจำกัดหรือบริษัทมหาชนจำกัด และมีวัตถุประสงค์เพื่อประกอบการค่าน้ำมันเชื้อเพลิง

2. มีทุนจดทะเบียน และทุนที่ชำระแล้วไม่น้อยกว่าห้าสิบล้านบาท ตลอดเวลาที่ได้รับใบอนุญาต
3. ต้องมีหลักฐานการรับรองของธนาคารที่ยินยอมให้เครดิต เป็นเงินทุนหมุนเวียนสำหรับใช้ประกอบการค้ำน้ำมัน ได้ไม่น้อยกว่า 100 ล้านบาท

วิธีการยื่นขอรับใบอนุญาต

ผู้ขอรับใบอนุญาตต้องยื่นแบบ นพ.101 พร้อมเอกสาร ดังนี้

1. สำเนาหนังสือรับรองการจดทะเบียนนิติบุคคลที่ออกให้ไม่เกิน 6 เดือน พร้อมวัตถุประสงค์
2. งบการเงินของรอบระยะเวลาบัญชีที่ผ่านมา (ถ้ามี)
3. หนังสือรับรองการให้วงเงินสินเชื่อ เพื่อใช้เป็นเงินทุนหมุนเวียนจากธนาคารพาณิชย์ ไม่น้อยกว่า 100 ล้านบาท
4. รายละเอียดคคลัง ถังเก็บน้ำมันเชื้อเพลิง พร้อมเอกสารแสดงสิทธิ์และแผนที่ตั้งโดยสังเขป (ถ้ามี)
5. รายละเอียดสถานบริการที่ผู้ขอรับใบอนุญาตเป็นผู้ดำเนินการเอง (ถ้ามี)
6. แบบขอความเห็นชอบปริมาณการค้าประจำปี
7. แผนการดำเนินงานที่แสดงถึงความสามารถในการเป็นผู้ค้ำน้ำมันรายใหญ่ตามมาตรา 7
8. หนังสือมอบอำนาจ (ถ้ามี) พร้อมสำเนาบัตรประจำตัวของผู้มอบอำนาจและผู้รับมอบอำนาจ

คุณสมบัติของผู้ค้ำน้ำมันตามมาตรา 7 เฉพาะเพื่อการนำเข้าและส่งออกไปนอกราชอาณาจักรในเขตปลอดอากร หรือระหว่างเขตปลอดอากรตามกฎหมายว่าด้วยศุลกากร

1. เป็นบริษัทจำกัดหรือบริษัทมหาชนจำกัด หรือนิติบุคคลต่างประเทศซึ่งมีสำนักงานสาขาในประเทศไทย
2. มีทุนจดทะเบียนและทุนที่ชำระแล้วไม่น้อยกว่า 2 ล้านบาท ตลอดเวลาที่ได้รับอนุญาต

วิธีการยื่นขอรับใบอนุญาต

ผู้ขอรับใบอนุญาตต้องยื่นแบบ นพ.117 พร้อมเอกสารดังนี้

1. สำเนาหนังสือรับรองการจดทะเบียนนิติบุคคลที่ออกให้ไม่เกิน 6 เดือน ในกรณีเป็นหนังสือรับรองการจดทะเบียนนิติบุคคลต่างประเทศ ต้องมีการรับรองจากสถานทูต

สถานกงสุล หรือกระทรวงการต่างประเทศ โนตารี พับลิก หรือหน่วยงานอื่น ๆ ที่มีอำนาจออกหนังสือรับรอง

2. สำเนาใบทะเบียนพาณิชย์ สำนักงานสาขาในประเทศไทยของนิติบุคคลต่างประเทศ
3. งบการเงินของรอบระยะเวลาบัญชีที่ผ่านมา (ถ้ามี)
4. แบบขอความเห็นชอบปริมาณการค้าประจำปี
5. แผนการดำเนินงานที่แสดงถึงความสามารถในการเป็นผู้ค้าน้ำมันรายใหญ่ตามมาตรา 7
6. หนังสือมอบอำนาจ (ถ้ามี) พร้อมสำเนาบัตรประจำตัวของผู้มอบอำนาจและผู้รับมอบอำนาจ

ในกรณีผู้ค้าน้ำมันรายใหญ่ตามมาตรา 7 ที่จำหน่ายน้ำมันภายในประเทศประสงค์จะประกอบการค้าน้ำมันเชื้อเพลิงเฉพาะเพื่อการนำเข้า และส่งออกในเขตปลอดอากรหรือระหว่างเขตปลอดอากรตามกฎหมายว่าด้วยศุลกากรต้องยื่นแบบ นพ.119 ต่อกรมธุรกิจพลังงาน

หน้าที่ของผู้ค้าน้ำมันรายใหญ่ตามมาตรา 7

1. ยื่นขอความเห็นชอบปริมาณการค้าประจำปีล่วงหน้าเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 45 วัน ก่อนปีที่จะทำการค้า (ภายใน 15 พ.ย.)
2. รายงานข้อมูลตามแบบ และรายการที่กำหนดในกฎกระทรวงเกี่ยวกับปริมาณน้ำมันเชื้อเพลิงที่ได้มาจากการซื้อ ก่อตั้ง ผลิต นำเข้า จำหน่าย ส่งออก และที่เหลืออยู่ ภายในวันที่ 15 ของเดือนถัดไปรวมทั้งแผนการจัดหา หรือจำหน่ายน้ำมันเชื้อเพลิงล่วงหน้า 3 เดือนถัดไป ภายในวันที่ 20 ของทุกเดือน
3. สำรองน้ำมันเชื้อเพลิงชนิดที่อธิบดีกำหนดไว้ทุกขณะ และยื่นขอความเห็นชอบสถานที่เก็บสำรองน้ำมันตามกฎหมาย
4. จำหน่ายน้ำมันเชื้อเพลิงที่ได้คุณภาพตามที่กรมธุรกิจพลังงานกำหนด
5. การขนส่งน้ำมันเชื้อเพลิงต้องปฏิบัติตามวิธีการ และเงื่อนไขในการขนส่ง โดยต้องจัดทำใบกำกับการขนส่งน้ำมันมอบให้ผู้ควบคุมยานพาหนะ เพื่อนำติดกำกับไปกับยานพาหนะจนถึงสถานที่ส่งมอบปลายทาง
6. ชำระค่าธรรมเนียมประกอบกิจการค้าน้ำมันเชื้อเพลิงภายในเดือนกุมภาพันธ์ของทุกปี โดยมีอัตราดังนี้

- (6.1) กรณีมีปริมาณการค้าค้าน้ำมันเชื้อเพลิงแต่ละชนิดหรือรวมกันทุกชนิดปีละตั้งแต่สองล้านเมตริกตันขึ้นไป ปีละ 100,000 บาท

- (6.2) กรณีมีปริมาณการค้ำน้ำมันเชื้อเพลิงแต่ละชนิดหรือรวมกันทุกชนิดปีละตั้งแต่หนึ่งแสนเมตริกตันขึ้นไป แต่ไม่ถึงสองล้านเมตริกตัน ปีละ 90,000 บาท
- (6.3) กรณีค้ำก๊าซปิโตรเลียมเหลวแต่เพียงชนิดเดียวที่มีปริมาณการค้ำปีละตั้งแต่ห้าหมื่นเมตริกตันขึ้นไป ปีละ 80,000 บาท

2. ผู้ค้ำส่งน้ำมันตามมาตรา 10

ผู้ค้ำน้ำมันที่มีปริมาณการค้ำน้ำมันเชื้อเพลิงแต่ละชนิด หรือรวมกันทุกชนิดปีละตั้งแต่ 30,000 เมตริกตันขึ้นไป หรือประมาณ 36 ล้านลิตรขึ้นไป แต่ไม่เกิน 100,000 เมตริกตัน หรือไม่ถึง 50,000 เมตริกตัน สำหรับผู้ที่ทำการค้ำก๊าซปิโตรเลียมเหลวแต่เพียงชนิดเดียว หรือเป็นผู้ค้ำน้ำมันที่มีขนาดของถังเก็บน้ำมันที่มีความจุสามารถเก็บน้ำมันเชื้อเพลิงเกิน 200,000 ลิตร ต้องยื่นขอจดทะเบียนต่ออธิบดีกรมธุรกิจพลังงาน และต้องชำระค่าธรรมเนียมการประกอบกิจการค้ารายปี ปีละ 30,000 บาท ภายในเดือนกุมภาพันธ์ของทุกปี

วิธีการยื่นขอจดทะเบียน

ผู้ขอจดทะเบียนต้องยื่นแบบ นพ.102 พร้อมเอกสารดังนี้

1. สำเนาบัตรประจำตัวประชาชน และสำเนาทะเบียนบ้านของผู้ขอจดทะเบียน (กรณีเป็นบุคคลธรรมดา)
2. สำเนาหนังสือรับรองการจดทะเบียนนิติบุคคลที่ออกให้ไม่เกิน 6 เดือน (กรณีเป็นนิติบุคคล)
3. รายละเอียดถังเก็บน้ำมันเชื้อเพลิงพร้อมเอกสารแสดงสิทธิ์และแผนที่ตั้งโดยสังเขป (ถ้ามี)
4. รายละเอียดสถานีบริการที่ขอจดทะเบียนเป็นผู้ค้ำดำเนินการเอง (ถ้ามี)
5. หนังสือมอบอำนาจ (ถ้ามี) พร้อมสำเนาบัตรประจำตัวของผู้มอบอำนาจและผู้รับมอบอำนาจ

3. ผู้ค้ำน้ำมันประเภทสถานีบริการตามมาตรา 11

ผู้ค้ำน้ำมันที่ประกอบกิจการสถานีบริการจำหน่ายน้ำมันเชื้อเพลิง หรือก๊าซปิโตรเลียมเหลว ให้แก่ประชาชน โดยวิธีการเติมหรือใส่ลงในภาชนะที่บรรจุน้ำมันเชื้อเพลิงของยานพาหนะ โดยใช้มาตรวัดน้ำมันเชื้อเพลิงตามกฎหมายว่าด้วยมาตราชั่งตวงวัดที่ติดตั้งไว้เป็นประจำ ต้องยื่นขอ

จดทะเบียนต่ออธิบดีกรมธุรกิจพลังงาน และต้องชำระค่าธรรมเนียมการประกอบกิจการค้ารายปี กรณีมีหัวจ่ายไม่เกิน 5 หัวจ่าย ปีละ 1,000 บาท ส่วนที่เกิน 5 หัวจ่าย คิดหัวจ่ายละ 100 บาท แต่รวมกันแล้วไม่เกินปีละ 5,000 บาท ภายในเดือนกุมภาพันธ์ของทุกปี

วิธีการยื่นขอจดทะเบียน

ผู้ขอจดทะเบียนต้องยื่นแบบ นพ.103 พร้อมเอกสารดังนี้

1. สำเนาบัตรประจำตัวประชาชน และสำเนาทะเบียนบ้านของผู้ขอจดทะเบียน (กรณีเป็นบุคคลธรรมดา)
2. สำเนาหนังสือรับรองการจดทะเบียนนิติบุคคลที่ออกให้ไม่เกิน 6 เดือน (กรณีเป็นนิติบุคคล)
3. สำเนาทะเบียนบ้านที่ตั้งสถานประกอบการ (กรณีเป็นบุคคลธรรมดา)
4. เอกสารแสดงสิทธิในการใช้สถานที่เพื่อประกอบกิจการสถานีบริการ เช่น หนังสือยินยอมให้ใช้สถานที่ประกอบกิจการสถานีบริการ หรือสัญญาเช่าสถานีบริการ
5. สำเนาใบรับแจ้งการประกอบกิจการควบคุมประเภทที่ 2 หรือสำเนาใบอนุญาตประกอบกิจการควบคุมประเภทที่ 3 แล้วแต่กรณี
6. เอกสารอนุญาตให้ใช้เครื่องหมายการค้า (ถ้ามี)
7. หนังสือมอบอำนาจ(ถ้ามี) พร้อมสำเนาบัตรประจำตัวของผู้มอบอำนาจและผู้รับมอบอำนาจ

การแจ้งการเปลี่ยนแปลงรายการที่ขอจดทะเบียน

ผู้ค้าน้ำมันตามมาตรา 11 ที่ประสงค์จะเปลี่ยนแปลงรายการที่จดทะเบียนไว้แล้ว ได้แก่ ชื่อเจ้าของสถานีบริการ ชื่อสถานีบริการ ที่ตั้งสำนักงานใหญ่ จำนวนถังเก็บน้ำมันเชื้อเพลิง และจำนวนหัวจ่าย หรือเครื่องหมายการค้าที่ได้รับอนุญาต ให้ยื่นขอเปลี่ยนแปลงภายใน 30 วัน นับแต่ได้มีการเปลี่ยนแปลงรายการดังกล่าว

วิธีการแจ้งเปลี่ยนแปลง

ผู้ค้าน้ำมันตามมาตรา 11 ต้องยื่นแบบ นพ.107 พร้อมเอกสารที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. สำเนาบัตรประจำตัวประชาชน และสำเนาทะเบียนบ้านของผู้แจ้ง (กรณีเป็นบุคคลธรรมดา)

2. สำเนาหนังสืออนุญาตให้เปลี่ยนชื่อ/ ชื่อสกุล (กรณีบุคคลธรรมดา) สำเนาทะเบียนบ้านที่ตั้งสถานประกอบการหรือสำนักงานใหญ่ที่เปลี่ยนแปลง (กรณีบุคคลธรรมดา)
3. สำเนาหนังสือรับรองนิติบุคคลที่ออกให้ไม่เกิน 6 เดือน (กรณีนิติบุคคล) ซึ่งมีชื่อใหม่หรือที่ตั้งที่เปลี่ยนแปลงใหม่ (แล้วแต่กรณี)
4. เอกสารอนุญาตให้ใช้เครื่องหมายการค้า
5. ใบประจำต่อฉบับจริง(ถ้ามี)
6. หนังสือมอบอำนาจ (ถ้ามี) พร้อมสำเนาบัตรประจำตัวของผู้มอบอำนาจและผู้รับมอบอำนาจ

หน้าที่ความรับผิดชอบของผู้ค้าน้ำมันตามมาตรา 10 และ ผู้ค้าน้ำมันประเภทสถานีบริการตามมาตรา 11

1. ปฏิบัติตามเงื่อนไขเกี่ยวกับการจัดระบบการค้า และป้องกันการปลอมปนน้ำมันเชื้อเพลิง
 - 1.1 การจำหน่ายหรือขนถ่ายน้ำมันเชื้อเพลิง ต้องมีการปิดผนึก (SEAL) ฝาและท่อรับจ่ายน้ำมันของยานพาหนะที่ใช้ในการขนส่ง
 - 1.2 ก่อนรับหรือสูบล้อถ่ายน้ำมันเชื้อเพลิงลงสู่ถังเก็บน้ำมันเชื้อเพลิงให้ตรวจสอบผนึก (SEAL) ดังกล่าว ว่าไม่มีร่องรอยการถูกเปิดและถูกทำลาย และตรวจสอบค่าความถ่วงจำเพาะให้ตรงกับที่ระบุไว้ในใบกำกับการขนส่ง
 - 1.3 จัดทำรายการข้อมูลการซื้อ จำหน่าย และยอดคงเหลือของเบนซิน 91 เบนซิน 95 และดีเซลหุมนเร็วในแต่ละเดือนตามแบบ นพ.112 – นพ.116 นำส่งให้สำนักการค้าและการสำรองน้ำมันเชื้อเพลิง กรมธุรกิจพลังงาน ภายในวันที่ 15 ของเดือนถัดไป

4. ผู้ขนส่งน้ำมันตามมาตรา 12

ผู้รับจ้างทำการขนส่งน้ำมันเชื้อเพลิงที่ไม่ใช่เป็นของตนเอง โดยใช้ยานพาหนะสำหรับการขนส่งน้ำมันเชื้อเพลิงโดยเฉพาะที่มีปริมาณการขนส่งครั้ง และตั้งแต่ 3,000 ลิตรขึ้นไป ต้องแจ้งเป็นผู้ขนส่งน้ำมันต่ออธิบดีกรมธุรกิจพลังงาน และต้องชำระค่าธรรมเนียมการประกอบกิจการค้ารายปีตามจำนวนยานพาหนะ คือ รถยนต์ คันละ 1,000 บาท แต่รวมกันแล้วไม่เกินปีละ 5,000 บาท หรือกรณีใช้ยานพาหนะอื่น เช่น เรือ รถไฟ ค่าธรรมเนียมปีละ 5,000 บาท

การแจ้งเป็นผู้ขนส่งน้ำมัน

ผู้แจ้งต้องยื่นแบบ นพ.108 พร้อมเอกสาร ดังนี้

1. สำเนาบัตรประจำตัวประชาชน และสำเนาทะเบียนบ้านของผู้แจ้ง (กรณีบุคคลธรรมดา)
2. สำเนาทะเบียนบ้านสถานประกอบการ (กรณีบุคคลธรรมดา)
3. สำเนาหนังสือรับรองการจดทะเบียนนิติบุคคลที่ออกให้ไม่เกิน 6 เดือน พร้อมวัตถุประสงค์การขนส่ง (กรณีเป็นนิติบุคคล)
4. สำเนาใบทะเบียนยานพาหนะ (รถ และเรือ)
5. หนังสือมอบอำนาจ (ถ้ามี) พร้อมสำเนาบัตรประจำตัวของผู้มอบอำนาจและผู้รับมอบอำนาจ

บททวนวรรณกรรม

สุภรณ์ วรรณประทีป (2543) ศึกษาเรื่อง “การวิเคราะห์ประเด็นความผิดที่ตรวจพบจากการตรวจปฏิบัติการภาษีมูลค่าเพิ่มของสำนักงานสรรพากรจังหวัดเชียงราย” พบว่า มีผู้ประกอบการขายสินค้ารายใหม่ ๆ เกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก เนื่องจากการเป็นจังหวัดชายแดน ซึ่งทำให้มีโอกาสในการขายส่งออก แต่ผู้ประกอบการยังมีความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติตามกฎหมายค่อนข้างน้อยมาก และจากประเด็นความผิดที่ตรวจพบของแต่ละประเภทกิจการที่ตรวจแล้วเสร็จในระหว่างเดือน มกราคม 2540 ถึง มิถุนายน 2542 ปรากฏว่า ประเด็นความผิดที่ผู้ประกอบการปฏิบัติไม่ถูกต้อง 3 อันดับแรกคือ ยอดขายยื่นไว้ขาด ภาษีซื้อต้องห้าม และจัดทำรายงานภาษีไว้ไม่ถูกต้อง

หฤทัย ฮันตระกูล (2546) ศึกษาเรื่อง “ปัญหาภาษีที่เกี่ยวข้องกับการส่งออกสินค้าของผู้ประกอบการทางชายแดนด้านจังหวัดเชียงราย” พบว่า ปัญหาภาษีมูลค่าเพิ่ม ผู้ประกอบการมีปัญหาค้นในด้านต่าง ๆ ดังนี้ ผู้ประกอบการมีปัญหาเกี่ยวกับฐานภาษี และความรับผิดชอบในการเสียภาษีในระดับปานกลาง โดยเฉพาะเรื่องของฐานภาษีในการส่งออก และอัตราภาษีที่จัดเก็บ (ร้อยละ 7) เป็นอัตราที่สูง ทำให้เกิดการระแวกกิจการ ฯลฯ ปัญหาภาษีเงินได้นิติบุคคล ผู้ประกอบการมีปัญหาในด้านต่าง ๆ ดังนี้ โดยภาพรวม ผู้ประกอบการมีปัญหาในระดับปานกลางเกี่ยวกับแบบแสดงรายการภาษีเงินได้นิติบุคคล ในเรื่องที่ต้องกรอกข้อมูลมาก มีความซับซ้อน เข้าใจยาก ทำให้เกิดการผิดพลาดได้ง่าย ฯลฯ ปัญหาภาษีอากรทั่ว ๆ ไป โดยภาพรวม ผู้ประกอบการมีปัญหาในระดับมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของการเปลี่ยนแปลงกฎระเบียบบ่อยมาก อีกทั้งยังมีการประชาสัมพันธ์น้อยและช้าเกี่ยวกับกฎหมายภาษีอากรที่มีการปรับปรุง เปลี่ยนแปลง จึงทำให้บุคลากรของกิจการไม่เข้าใจในข้อกำหนดและใช้ปฏิบัติ